VILNIUS

TYRINĖJIMAI IR ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI VILNIUJE

Vidas DAMINAITIS

Archeologinių tyrinėjimų **Didžiosios g. 25–4** metu ištirtas apie 16 m^2 plotas, rastas 2,3–2,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Tirtame plote aptiktos trijų lygių plytų grindys. Aukščiausiai rastos grindys datuojamos XVIII a., o dvejos žemutinės – XVI a. – XVII a. pirmąja puse. Kultūriniame sluoksnyje aptikta 115 radinių. Tai daugiausia XVI a. pabaiga – XVII a. datuojami buitinės keramikos ir plokštinių koklių fragmentai. Taip pat rasta plokštinių čerpių, dubeninių koklių, stiklo dirbinių fragmentų, varinis antpirštis, kaulinis stilius, 1509 m. Žygimanto Senojo Lietuvos pusgrašis, 1590 m. Žygimanto III Vazos sidabrinis Rygos šilingas ir XVIII a. antrosios pusės Augusto III Lenkijos šilingas.

Atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai **Pylimo g. 17** (kino teatras „Lietuva“). Iškasti 5 šurfai, ištirtas 23 m^2 plotas. Trys šurfai (2x2,5 m dydžio) iškasti palei numatomo užstatyti sklypo R pakraštį, du – arčiau kino teatro pastato. Šurfuose 1 ir 2, apie 40 cm gylyje aptikti 40–60 cm aukščio pastatų pamatai, sudrėbti iš įvairių statybinių atliekų. Jų pobūdis leidžia manyti, kad tai buvusių nedidelių vienaaukščių statinių (sandėlių), statytų pagal liniją, sutampančią su esamais pastatais Pylimo g., liekanos. Šurfe 1, apie 2,5 m gylyje aptikta apdegusių akmenų su moliu eilė. Spėjama, kad tai buvusios techninės paskirties krosnies liekanos. Šurfe 2, iškastame arčiau Pylimo g., 1,65 m gylyje aptiktas kalkių skiediniu aplipusio mūro kampas. Šurfe 3, iškastame vienoje linijoje su šurfu 2, 2,8 m gylyje rastas didelis akmuo. Minėtas mūras ir akmuo buvo praktiškai vienoje linijoje. Į R nuo jų žemė buvo perkasta gana stačiu kampu. Galima spėti, jog šiuose šurfuose aptiktas buvusio gynybinio griovio V kraštas. Žinoma, tai patvirtinti ar paneigti galėtų tik didesnės apimties archeologiniai tyrinėjimai. Šurfe 5, iškastame prie sklypo P ribos, 2,2 m gylyje aptiktos apie 1,1 m skersmens plytų konstrukcijos liekanos. Valant šios konstrukcijos vidų, 3,06 m gylyje aptiktos spėjamos plytų grindys. Kadangi nuspręsta jų neardyti, nepavyko išaiškinti šios konstrukcijos paskirties. Šurfuose rasta nemažai XVIII–XIX a. datuojamų buitinės keramikos, koklių fragmentų. Aptikta ir nedaug XVI–XVII a. datuojamų keramikos šukių. Taip pat rastos dvi XIX a. carinės Rusijos monetos. Kaip matyti iš 1808 m. Vilniaus miesto plano, ši vietovė tuomet dar buvo neužstatyta. Šurfuose 1–3 rastas pastatų liekanas galima datuoti XIX a. pabaiga – XX a. pradžia. Jeigu sklypas bus užstatomas, tikslinga prieš tai atlikti išsamesnius archeologinius tyrinėjimus.

Totorių g. 16 / 16–1 atlikti archeologiniai tyrinėjimai pastato rūsiuose. Rūsiai buvo pagilinti per 0,8–1,3 m, kartu buvo stiprinami ir pastato pamatai. Pastato rūsiuose ištirtas apie 36 m^2 plotas, rastas apie 0,6–1,45 m storio kultūrinis sluoksnis, aptikti 76 radiniai. Didžiausią jų dalį sudarė žiestos buitinės keramikos fragmentai. Taip pat rasta plokštinių, dubeninių koklių, butelių, čerpių fragmentų. Dauguma radinių aptikti viršutiniame pilkos maišy-

1 pav. Totorių g. 20 šulinio rentinio viduje rastų puodų liekanos. *V. Daminaičio nuotr.*
Fig. 1. Remains of pots found inside a well shaft at Totorių St. 20.

tos žemės sluoksnyje. Virš įžemio buvusiame durpingame juodos riebios žemės sluoksnyje rastos tik šešios atsitiktinės buitinės žiestinės keramikos šukės. Tai patvirtina istorines žinias, kad ši vietovė buvo pelkėta ir nelabai tinkama gyventi. Ji intensyviai pradėta apgyvendinti tik po XVII a. vidurio karų su Maskva. Į šią pelkėtą vietą buvo vežamos karo nuniokoto Vilniaus miesto griuvenos. Tik užpylus pelkę kvartale ėmė kurtis gyventojai. Didžioji radinių dalis datuojama XVI–XVII a. Taip pat aptikta ir XVIII–XIX a. radinių. Tai, kad čia ir gretimose vietose randama puošnių koklių, indų fragmentų įrodo, jog jie atvežti iš kitų Vilniaus miesto vietų (arti nebuvo reprezentacinių pastatų, kuriuose galėjo stovėti puošnios koklinės krosnys).

Archeologinių tyrinėjimų **Totorių g. 20** esančiame sklype metu ištirtas apie 270 m^2 plotas. Nustatyta, kad kultūrinis sluoksnis buvo 2,2–3,1 m storio. Jis daugiausiai buvo supiltinis ir daugelyje vietų, ypač R dalyje, apnaikintas ankstesnių žemės kasimo darbų metu. Ploto P pusėje aptiktos nežinomo mūrinio pastato liekanos. Pastato pamatas mūrytas beveik vien iš neapdorotų įvairaus dydžio akmenų. Mūre pasitaikė ir antrinio naudojimo plytgalių. Statinio liekanas tyrusio architekto-eksperto R. Zilinsko nuomone, jas galima datuoti XVIII a. viduriu. Į R nuo pastato liekanų rastos akmenų grindinio su latakais liekanos. Išlikęs apie 25 m^2 dydžio grindinio fragmentas. Virš jo buvo intensyvus degėsių sluoksnis. Tarp degėsių rasta ir apdegusių lentų liekanų. Apie 2 m į V nuo šio grindinio rastos 1x1 m dydžio medinio šulinio rentinio liekanos. Šulinio rentinį sudarė horizontaliai ir vertikaliai dėti medienos tašai. Vidinis rentinys dėtas iš horizontalių tašų, o išorinis – iš vertikalių pusapvalio pjūvio rąstelių. Šulinio rentinio viduje rastos mažiausiai dviejų puodų liekanos (1 pav.). Galbūt grindinys ir šulinys sudarė vieną kompleksą. Jie neabejotinai ankstyvesni už minėtus akmeninius pamatus ir datuojami XVII a. Šulinio rentinį ir grindinį numatyta išsaugoti ir eksponuoti (jie patenka į būsimo pastato vidų). Kultūriniame sluoksnyje aptikta 511 radinių. Didžiąją jų dalį sudarė XVIII–XIX a. datuo-

jamos buitinės keramikos šukės. Taip pat rasta XVII a. koklių, stiklo fragmentų. Atskirai paminėtinos penkios XVIII a. pabaigos monetos, rastos sulipusios į vieną ritinėlį. Dvi iš jų buvo Rusijos (Jekaterinos II grivinikai), trys – Lietuvos–Lenkijos Stanislovo Poniatovskio laikų monetos.

Žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų **Trakų g. 14** metu iškasti 5 šurfai, ištirtas 28 m^2 plotas. Nustatyta, kad 3,4–4,2 m storio kultūrinis sluoksnis yra gana vėlyvas ir supiltinis. Apie 2 m storio viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis susidarė XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje, kai buvo suformuotas iki dabartinių laikų išlikęs užstatymas. Šurfe 2 (sklypo P dalyje) rastas XVII a. datuojamo pastato pamatas. Tirtų šurfų kultūriniame sluoksnyje rasti 52 radiniai, daugiausia buitinės žiestinės keramikos fragmentai, datuotini XVI–XIX a. Taip pat rasta XVI a. pabaigos – XVII a. pirmosios pusės plokštinių koklių, dubeninių koklių ir stiklinių butelių fragmentų. Ateityje šiame sklype numatoma atlikti išsamesnius tyrinėjimus.

EXCAVATIONS AND FIELD EVALUATIONS IN VILNIUS

In 2006 excavations and field evaluations were conducted at various locations in Vilnius. A floor dating to the 16th – 1st half of the 17th century and the 18th century was found at Didžioji St. 25–4. Late 16th–17th century finds as well as 16th and 18th century coins were also discovered there. The remains of late 19th – early 20th century buildings and finds dating to the 16th–19th centuries were found at Pylimo St. 17. 16th–17th century and 18th–19th century finds were discovered in a mixed earth layer at Totorių St. 16 / 16–1. The remains of a mid-18th century brick building, a fragment of an earlier (17th century) pavement, and the remains of wooden well were discovered at Totorių St. 20. 17th–19th century finds (Fig. 1) and five late 18th century coins stuck together in a solid mass were also found. The foundation of a building dating to the 17th century as well as 16th–19th century finds were discovered at Trakų St. 14.

TYRINĖJIMAI ROTUŠĖS AIKŠTĖJE IR JOS PRIEIGOSE

Rytis JONAITIS

2006 m. LII MTS ekspedicija tęsė archeologinius tyrinėjimus Vilniaus senojo miesto vietoje, Rotušės aikštėje ir jos prieigose (žr. *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 363). Darbai susiję su Rotušės aikštės rekonstrukcija. Pirmiausia tirta Didžiosios g. atkarpa tarp Didžiosios g. 19 (kavinė „Amatininkų užeiga“) ir Etmonų g. Antruoju etapu tirta aikštės Š dalis tarp Stiklių–Savičiaus–Didžiosios g. sankirtos ir Didžiosios g. 12 (Šv. Nikolajaus cerkvė). Trečiuoju etapu pratęsti ūkinės duobės, atrastos 2005 m., tyrinėjimai.

Pirmiausia žvalgytas 7189 m^2 plotas. Buvo nukastas iki 70 cm storio viršutinis gruntas. Po asfalto danga gatvės atkarpoje tarp Didžiosios g. 19 ir Šiuolaikinio meno centro (Vokiečių g. 2/1) fiksuotas XIX a. akmenų grindinys. Po juo iki projektinio 70 cm gylio fiksuotas suardytas kultūrinis sluoksnis su paskirais XVI–XIX a. radiniais. Nukasus viršutinį horizontą, archeologiniai tyrinėjimai vyko vandentiekio, dujotiekio, elektros kabe-